

DE MULES I MULASSES (II)

Possibles orígens

Habitualment donem com acceptada la teoria que tant la mulassa com el bou provenen de l'entremès del Naixement, mai però hem trobat referències que ens especifiquin quins elements en formaven part. En l'article anterior de la mulassa i el del bou, ja hem comentat les particularitats i dubtes que genera aquest entremès al Corpus medieval. Aplicant la mateixa deducció podríem atribuir el bou a l'evangelista Lluc i la mulassa a la mula tossuda que acompanyava Balaam.

En Jordi Bertran apunta la teoria que la tipologia de mula-guita de coll llarg és una forma primitiva de la mulassa, que va anar evolucionant cap a la imatge clàssica de mula, quedant només la de Berga en el seu aspecte més arcaic. Si bé és ben possible aquesta teoria, tampoc podem descartar que coexistissin més d'un tipus de mulassa al mateix temps, tot depenent de la seva funció o del que volgués representar.

Pel que fa a la mulassa clàssica, és a dir la reproducció més o menys fidel d'una mula de grans dimensions, podem apuntar moltes d'altres teories, però només en comentarem un parell.

Tant el bou com la mula són dos animals de concepció estèril que justament per aquesta condició eren venerats en cultures antigues com a propiciadors de fertilitat. Uns bons exemples els tenim en el bou Apis egipci o en la mula Germdrún escandinava. A la seva manera, tant Sant Josep com Santa Maria eren estèrils i la seva gran virtut va ser tenir un fill, malgrat la seva impossibilitat, per tant pot ser que la presència de justament aquests dos animals domèstics i no uns altres, obeís a un fet simbòlic per ressaltar la meravella d'un naixement contra tota possibilitat.

Mules de fertilitat o de carnaval

A l'església d'Alós d'Isil, al Pallars Sobirà, en una pica d'olis hi ha un gravat en un dels extrems una dona ja cent i un home que s'hi llança amb els atributs sexuals ben evidents. A l'altre costat de la pica, la pedra treballada ens mostra una mula embarassada. És evident que els costums i les creences precristianes no van desaparèixer amb el cristianisme i fins és possible que s'assimilassin sense gaire canvis. Si documentalment amb prou feines sabem res del Corpus als seus inicis, menys encara coneixem les coses més arcaïques.

Seguint amb aquesta teoria, podríem pensar que la mulassa és un personatge provinent d'alguna

Tarasca de 1667. Sierpe alada con patas y cabeza de ave. (Reproducció del llibre *La antigua procesión del Corpus Christi en Madrid*). Arxiu: Jan Grau.

altra celebració que també participava al Corpus. Tant Violant i Simorra com Xavier Fàbregas apunten la teoria que el bou i la mulassa eren inicialment màscares o caps portats per un home disfressat, derivant més tard cap al figurot que coneixem. Tant el bou com la mula són personatges típics de Carnestoltes i avui encara perviuen en carnivals que conserven aspectes ben primitius, com és el cas dels de la zona gallega de Monterrei. Sota el nom de A Morena, a Laza surt un bou d'aquest caire i a Viana do Bolo és una mula anomenada A Mula Falsa. Uns exemples catalans serien la desapareguda Mula Blanca de les Valls d'Àneu o l'antiga Momerota de Canet de Mar, que no té res a veure amb les actuals momerotes de foc.

Podríem seguir esgrimint teories, però és tan arriscat com donar per cert el que hem suposat durant tant de temps. Cal replantejar-nos tot el que coneixem, tornar a interpretar les fonts d'informació originals i no tancar-nos a cap teoria.

Les tarasques abans de les mulasses

Els errors i les falses interpretacions són accidents ben fàcils i com ja hem dit no ens podem tancar a cap teoria. Darrerament ha aparegut la Tarasca de la Barceloneta, com element integrant del Bestiari Històric de la Barcelona Vella. Segurament el motiu de la seva presència obeeix a la creença de l'existència d'una tarasca barcelonina arran

de referències escrites, que mouen fàcilment a la confusió.

La Tarasca és un monstre festiu, tradicional del poble de Tarascó i no sabem si el poble va donar el nom a la bèstia o la bèstia al poble. Malgrat el fet nominal, aquest era un element de bestiarí comú a tota la Provença francesa i se'n conserva una de molt antiga al museu d'Arlés, dada que devem a la Griselda Karsunke i a Josep M. Gol. Sembla que era un animal que assolava la regió i després d'infructuosos intents per matar-lo, va ser Santa Marta que el va domesticar i lligant-lo amb el seu cinturó el va portar al poble on el van fer a miques.

La tarasca de Tarascó havia estat molt popular però va desaparèixer, essent recuperada no fa gaire temps. Aquest element va visitar Catalunya fa un parell d'anys, concretament va participar en una mostra de bestiarí fantàstic a les festes de Santa Tecla de Tarragona. Però deixem les tarasques de veritat, que són tema d'un altre article i centrem-nos en la conversió de la mulassa en tarasca.

A tota la península s'anomenen tarasques a totes les bèsties fantàstiques. De forma genèrica, qualsevol animal festiu d'aspecte agressiu o que porti pirotècnia és anomenat d'aquesta manera. Així trobem per exemple la de Toledo, que nosaltres sense dubtar-ho titllàriem de drac, o els cadafals en forma d'animal que participaven en les processons del Corpus a Madrid, tots ells anomenats tarasques, malgrat entrar en altres categories animals.

Mulasses-tarasques

A Catalunya, els únics elements festius que han

sobreviscut amb característiques similars a la tarasca de Tarascó, són les dues cucaferes de Tortosa i així també ha estat anomenada la recentment recuperada a Tarragona, amb unes característiques molt similars a la de Tarascó. A Barcelona no hem trobat referències de la cucafera i les de la tarasca són posteriors a 1714.

Després de la Guerra de Successió en què Catalunya va perdre els seus drets, Felip V i el seu Decret de Nova Planta de 1716, van reconduir a gust seu tot el tema administratiu i de retruc el festiu. A més que tots els elements festius van ser municipalitzats, les cròniques i els cronistes eren castellans, per tant, la seva manera més natural d'anomenar un animal guit i amb pirotècnia era el de tarasca.

Un exemple d'aquest fet el trobem a Reus, en què l'any 1771, en les festes en honor de la Mare de Déu de la Misericòrdia, va sortir *la tarasca* que evidentment era la mulassa. Un altre cas és el de Vilanova i la Geltrú on la controvèrsia és molt clara. Mentre uns cronistes l'anomenen mulassa, un altre l'anomena tarasca. Concretament ens referim a la processó que es va fer el 22 de novembre de 1738, en ocasió del trasllat dels Pares Carmelites i evidentment la crònica esmentada era en castellà.

Pel que fa a Barcelona, hi ha diversos gravats, sempre posteriors al 1714, que mostren una mulassa amb un peu anomenant-la tarasca. A l'auca de la processó per la beatificació de Sant Josep Oriol, l'any 1807, surt dibuixada la mulassa amb el nom de tarasca i un bou amb el de mogigato.

Així doncs, l'actual tarasca del Bestiarí Històric de la Barcelona Vella deu ser la descendent de la

mulassa, segurament per la confusió de noms castellanitzats. Si més no, gràcies a un error existeix una cucafera a Barcelona, encara que s'anomeni tarasca. Naturalment si hi hagués necessitat de justificar històricament la presència d'una tarasca en terres catalanes, sempre es pot recórrer al fet que la Provença va ser catalana a l'Edat Mitjana.

Jan Grau
23/10/97

Tarasca de Toledo. Tarragona 1995. Fotografia: Jan Grau.

GEGANTS

Hivern 1997

Número 40

P.V.P. 400 Ptes.

